

BOTANIČKI VRT

kultetu. To je jedini specijalizirani vrt za ljekovito bilje u Hrvatskoj, ali i u cijeloj jugoistočnoj Europi. Vrt ima površinu od 2,4 hektara, a ekološki uvjeti na području koje zauzima (sastav i kiselost tla, nagib terena prema zapadu, izravno strujanje čistoga zraka s Medvednice te prirodna vegetacija šume kitnjaka i graba) omogućuju podjednako dobro uspijevanje termofilnih i planinskih vrsta biljaka. Vrt je zaštićen zakonom kao spomenik prirode (spomenik vrtne arhitekture – botanički vrt). Podijeljen je na dva dijela međusobno povezana stazama i putovima s više od kilometra ukupne dužine. U prvom dijelu nalaze se zgrada Zavoda za farmaceutsku botaniku s predavaonicama i laboratorijem, vrtlarska zgrada, staklenici, kljališta i farmaceutski vrijedne vrste koje se mogu uzgajati na otvorenom. Biljke su u tom dijelu vrta raspoređene prema načelima biljne sistematike, a zastupljene su vrste koje imaju određenu farmaceutsku važnost. U drugom dijelu vrta je ljekovito, otrovno i dijetetski važno bilje različitih zajednica, ali u svom prirodnom okolišu. Tu se nalaze kamenjari i uzvisine s biljem primorsko-dalmatinskog područja i planina (Velebit, Dinara, Biokovo), različiti tipovi šumskih zajednica, npr. pretplaninska bukova šuma, slavonska šuma hrasta lužnjaka, krška šuma.

Vrt obuhvaća oko 2000 biljaka s područja Hrvatske i izvan nje, a posjeduje i zbirku od 6000 uzoraka sjemena različitih vrsta te bogatu herbarsku zbirku. Vrt također razmjenjuje sjemenje i bilje s mnogim botaničkim vrtovima na svim kontinentima, a od 1952. izdaje publikaciju *Delectus seminum*. Iako služi u prvoj redu za potrebe nastave i u znan-

stveno-istraživačke svrhe, od 1993. moguće ga je u sezoni razgledati uz prethodnu najavu i stručno vodstvo za grupe posjetitelja.

Botanički vrt Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Trg Marka Marulića 9a), pripada Botaničkom zavodu fakulteta, na inicijativu kojega je i izgrađen 1890., a otvoren 1891. Zamisao o izgradnji botaničkog vrta izražena je prvi put u Prvoj regulatornoj osnovi Zagreba 1865. u čijem se obrazloženju govori da će se vrt nalaziti ispred Glavnog kolodvora smještenog u osi Gundulićeve ulice. Nakon što je 1876. istaknuta potreba za osnivanjem botaničkoga vrta, profesor botanike na Zagrebačkom sveučilištu Bohuslav pl. Jiruš izvršio je brojne predradnje i priredio osnovu za botanički vrt, do čijeg je utemeljenja došlo 14 godina poslije. Zemljište za vrt dala je gradска općina pod uvjetom da vrt bude pristupačan pučanstvu. Osnivač vrta je nekadašnji Jirušov asistent, profesor botanike Antun Heinz, koji je izradio i njegov osnovni nacrt. Vrtlarska kuća i staklenik u botaničkom vrtu izvedeni su 1891. (Šafranek i Wiesner). Vrt je sastavni dio → Zelene potkove, a glavni ulaz je u osi Gundulićeve. Drugi ulaz u vrt je na zapadnoj strani iz Runjaninove ulice. Ukupna površina vrta je 4,7 ha, a najveći dio čini prostrani perivoj u tzv. engleskom stilu u kojem se uzgajaju drvenaste biljke, dok je cvjetni parter strogih simetričnih linija u tzv. francuskom stilu. U perivojnog dijelu nalaze se dva umjetna jezera s drvećem, među kojem prevladavaju močvarni čempresi (*Taxodium distichum*), biljke podrijetlom s juga Sjedinjenih Američkih Država. U tom se dijelu nalaze

BOTANIČKI VRT PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOGA FAKULTETA, nacrt iz 1889.

BOTANIČKI VRT PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

BOTHE & EHRMANN

mostići (današnji su obnovljeni 1987. i oblikom najsličniji izvornima), vrtlarska kućica, stari vrtni paviljon, koji potječe još od osnutka parka, te ograda Botaničkoga vrta, izrađena u Obrtnoj školi na prijelazu XIX. u XX. st.

Izvorne biljne vrste njeguju se u četirima biljno-geografskim skupinama, a sve su biljke donesene iz svojih prirodnih staništa ili su uzgojene iz sjemenja skupljenoga u prirodi. Četiri su osnovne skupine biljaka: krška, alpska, mediteranska i submediteransko-montana skupina. Unutar skupina biljke su smještene po načelu biljnih zajednica tako da se zajedno na maloj površini mogu vidjeti posadene vrste koje rastu u šumi hrasta kitnjaka i medunca, bukve i jele, klekovine bora, krških kamenjara, brdskih livada. U zapadnom dijelu vrta nalaze se i staklenici koji nisu otvoreni za posjetitelje, ali veliki dio toga bilja (mediteransko bilje, palme, kaktusi i druge sukulente) smješten je u ljetnim mjesecima na otvorenom. Tu se nalaze i zgrade Odjela Botaničkog zavoda, izgradene 1928. U Botaničkom vrtu na pokusnim plohamama i u staklenicima uzgaja se oko 10 000 vrsta različitog bilja. Zbirke se povećavaju i zamjenom sjemenja s drugim botaničkim vrtovima i arboretumima iz svijeta (s 350-ak); sjemenje se razmjenjuje preko vlastite publikacije *Delectus seminum* koja izlazi svake pete godine. U Botaničkom vrtu odvija se i nastava iz gotovo svih područja botanike koja su uključena u nastavne planove i programe na Biološkom odsjeku PMF-a. Vrt je 1971. upisan u registar zaštićenih dijelova prirode grada Zagreba te pripada kategoriji spomenika vrtne arhitekture.

Bothe & Ehrmann.

Prva veća tvornica po-

Tvornica
BOTHE &
EHRMANN
u Savskoj ulici

BOTHE & EHRMANN, oglas iz časopisa *Svijet*, 1930.

kućstva u Zagrebu; protokolirana kao tvrtka u listopadu 1895. Osnivač poduzeća bio je ugledni zagrebački trgovac Eugen Ferdinand Bothe, od 1861. do 1869. vlasnik velike trgovine mirodija u Ilici 38, a od 1872. tzv. umjetničke dvorane, u kojoj je prodavao predmete umjetničkoga obrta te u izlozima izlagao slike poznatih hrvatskih likovnih umjetnika. Bothe je 1889. napustio umjetničkoobrtnu trgovinu te zatražio obrtniku potrebnu za početak rada tvornice za proizvodnju pokućstva, koju je i otvorio u Savskoj cesti, neposredno uz željezničku prugu (na mjestu današnjega → Studentskog centra). Zbog opsega posla ubrzo se udružio s dotadašnjim suradnikom, vlasnikom nekadašnje Heavenove pilane, Samuelom Ehrmannom. Tvrta se razvila u veleindustrijsko poduzeće koje je početkom XX. st. zapošljavalo stotinjak stalnih radnika, uz još toliko na pomoćnim poslovima. Tvorница *Bothe & Ehrmann* ubrzo je postala poznata na čitavom prostoru Monarhije, ali i izvan nje; imala je izložbeno-prodajne salone u Beču (Karlsplatz 2; Schlossgasse 10) te u nizu drugih gradova Austro-Ugarske, a uz lukuznii namještaj za hotele, banke, bogataške vile, privatne stanove i javne ustanove proizvodila je i jednostavniju stolarsku ro-